

ВІДГУК

офіційного опонента доцента кафедри менеджменту ім. проф. Й. С. Заватського
Національного університету біоресурсів і природокористування України, кандидата
економічних наук, доцента

ВАКУЛЕНКА Віталія Леонідовича

на дисертацію **КІНЗЕРСЬКОЇ Наталії Вікторівни**

на тему: «Бухгалтерський облік і контроль зовнішньоекономічної діяльності
підприємств в умовах зростання ризиків», подану на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.09 «Бухгалтерський облік,
аналіз та аудит (за видами економічної діяльності)»

Актуальність теми дослідження та її зв'язок з науковими програмами, планами, темами. Воєнна агресія проти України, що триває з 2014 року та особливо загострилась з 2022 року, спричинила глибокі структурні трансформації в економічному середовищі, які істотно вплинули на зовнішньоекономічну діяльність (ЗЕД) українських підприємств. Умови воєнного стану супроводжуються нестабільністю логістичних маршрутів, блокуванням портів, руйнуванням виробничої інфраструктури, дефіцитом трудових ресурсів, коливанням валютного курсу та жорсткою фіскальною політикою. Ці фактори зумовлюють суттєве зростання зовнішніх та внутрішніх ризиків, що ставить перед підприємствами нові виклики у сфері управління зовнішньоекономічними операціями. У цьому контексті бухгалтерський облік і контроль набувають стратегічного значення як інструменти оперативного реагування на динамічні зміни зовнішнього середовища, а також як засіб моніторингу ефективності використання ресурсів в умовах обмеженого фінансування та надзвичайної економічної вразливості.

Крім того, в умовах воєнного стану підвищується роль державного та внутрішнього контролю, який має забезпечити цільове використання матеріальних ресурсів, дотримання законодавчих норм і запобігання корупційним ризикам. Надзвичайна ситуація вимагає впровадження інноваційних технологій обліку, зокрема автоматизації та цифровізації фінансових процесів, що підвищує ефективність обліку і дозволяє адаптувати систему до умов воєнного часу. Також актуальність теми посилюється необхідністю трансформації обліково-контрольних механізмів згідно з міжнародною практикою, що сприятиме інтеграції України в економічну систему ЄС. Сучасні виклики суттєво потребують удосконалення теоретико-методологічного підґрунтя для побудови адаптивної системи обліку і контролю, орієнтованої на стійкість підприємств у період кризових явищ.

Саме тому, дисертаційне дослідження Н. В. Кінзерської на тему «Бухгалтерський облік і контроль зовнішньоекономічної діяльності підприємств в умовах зростання ризиків»

Вх. № 15 від 02.05.2025 р

Вчений секретар Тривсак Н.А. Н. Кривий —

під час воєнного стану в Україні є не лише теоретично значущим, але й має вагомое практичне значення для збереження економічної стабільності, підвищення фінансової прозорості та забезпечення сталого розвитку підприємств.

Дисертаційне дослідження виконане на дуже актуальну і важливу для України тему, що підтверджується також тим, що воно виконане відповідно до плану науково-дослідних робіт Національної академії статистики, обліку та аудиту за темою «Обліково-аналітичне забезпечення та контроль діяльності підприємств» (номер державної реєстрації 0118U005283), «Облік, аналіз і контроль діяльності суб'єктів господарювання в умовах інноваційного розвитку» (номер державної реєстрації 0119U000682), «Облік, аналіз та аудит в умовах воєнного стану» (номер державної реєстрації 0124U004616).

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, їх достовірність і новизна. Наукові положення, висновки та рекомендації, що сформульовані в дисертації Н. В. Кінзерської та виносяться на захист, дають підстави стверджувати, що підхід дисертантки до дослідження бухгалтерського обліку та внутрішнього контролю ЗЕД в умовах зростання ризиків відзначається належним рівнем обґрунтованості. Аналіз дисертації демонструє змістовний підхід автора до вирішення поставлених завдань, що систематизуються у мету дослідження. Низка поставлених і розв'язаних у дисертації завдання за переліком і змістом є достатньою для досягнення мети дослідження. Наукові положення, що становлять наукову новизну дисертації, висновки і рекомендації опираються на ґрунтовні дослідження, здійснені на основі аналізу наукових праць багатьох відомих українських учених-економістів і закордонних науковців, опрацювання великого масиву статистичних даних, результатів власних наукових досліджень, що свідчить про достатню міру їх обґрунтованості, що було досягнуто внаслідок застосування широкого спектру загальнонаукових та спеціальних методів дослідження. Використання цих методів дозволило автору зробити важливий особистий внесок у розвиток методичного та організаційного забезпечення внутрішнього контролю ЗЕД підприємств в умовах зростання ризиків, а також сформувати комплексне обґрунтування теоретико-методологічних положень системи здійснення моніторингу внутрішнього контролю ЗЕД підприємства.

Логіка структури дисертації визначається її метою та послідовністю виконання завдань. Одержані в ході дослідження результати мають відповідний рівень наукової новизни і формують достатній рівень наукової новизни даної дисертації в цілому.

Таким чином, наукові положення, висновки і рекомендації, сформульовані у дисертації Н. В. Кінзерської, характеризуються достатньою достовірністю і обґрунтованістю, що забезпечується використанням широкого спектру наукових методів дослідження та кваліфікованим грамотним опрацюванням значної кількості теоретичного, статистичного і практичного матеріалу за темою дослідження. Представлена дисертація характеризується послідовністю викладу результатів дослідження, логічністю

формування основних положень, оригінальністю в підходах до трактування дискусійних питань.

Наукова новизна і практична значимість результатів дисертаційного дослідження. Аналіз теоретичних, методичних і практичних результатів здійсненого дослідження дає підставу для висновку, що значна їх частина характеризується науковою новизною. Новизна дисертації визначається сукупністю розроблених та комплексно науково-обґрунтованих теоретико-методичних засад та прикладних аспектів удосконалення бухгалтерського обліку та внутрішнього контролю ЗЕД в умовах зростання ризиків у контексті мінімізації наслідків їхнього настання

До основних наукових здобутків дисертанта, які формують достатній рівень наукової новизни дисертації, є підстави віднести наступні.

У дисертації на основі ґрунтовного аналізу автором доповнено теоретичні підходи щодо бухгалтерського обліку ЗЕД підприємств в умовах невизначеності зовнішнього середовища в частині сучасних тенденцій розвитку бухгалтерського обліку ЗЕД в контексті міжнародної інтеграції (с. 22-39), складових ЗЕД як об'єктів бухгалтерського обліку (с. 40-55), а також класифікації ризиків ЗЕД підприємств як передумови розробки методичного забезпечення їх облікового відображення (с. 62, с. 67-72).

Автором розроблено рекомендації з удосконалення організації та методики бухгалтерського обліку зовнішньоекономічних операцій для формування належного рівня інформаційного забезпечення управління ризиками ЗЕД (с. 77-93).

Удосконалено класифікацію для потреб облікового відображення ризиків зовнішньоекономічної діяльності з метою покращення організаційних положень аналітичного обліку ЗЕО в умовах зростання ризиків, сприяння достовірному розкриттю інформації про ризики у бухгалтерській звітності та адекватній оцінці ризиків (с. 56-72).

Вдосконалено методичне забезпечення системи ризик-орієнтованого бухгалтерського обліку ЗЕД в частині ідентифікацію її ключових елементів, розробки документального забезпечення ідентифікації та оцінки ризиків зовнішньоекономічної діяльності, формування методичного забезпечення облікового відображення ЗЕО в умовах зростання ризиків (с. 94-119).

Запропоновано організаційно-методичні положення здійснення моніторингу внутрішнього контролю ЗЕД, що дозволить сформувати системний підходу до оцінки ефективності функціонування системи внутрішнього контролю зовнішньоекономічної діяльності (с. 144-197).

Науково обґрунтовано доцільність виокремлення методичного та технічного аспектів облікової політики зовнішньоекономічних операцій та ризиків ЗЕД як фактів господарської діяльності (с. 84-88).

Сформовано комплексне обґрунтування теоретико-методологічних положень системи здійснення моніторингу внутрішнього контролю ЗЕД підприємства (с. 198-209).

Основні положення наукової новизни мають значення як для подальших наукових досліджень, так і для реалізації практичних заходів щодо розвитку засад бухгалтерського обліку і контролю зовнішньоекономічної діяльності підприємств в умовах зростання ризиків. У межах усіх розділів і підрозділів дисертації простежується логічно послідовне та обґрунтоване виконання поставленого наукового завдання. Відтак, вважаю, що дисертація є завершеною науково-дослідницькою працею, яка характеризується цілісністю й науковим наповненням. Отримані автором наукові результати мають високий ступінь обґрунтованості, що підтверджується узагальненням значної кількості фундаментальних праць українських і зарубіжних вчених-економістів, використанням масиву статистичної інформації, апробацією одержаних результатів і впровадженням їх у практику функціонування виробників сільськогосподарської продукції.

Практичне значення дослідження полягає в можливості практичного застосування його результатів, що підтверджується документами про впровадження окремих з цих результатів у практику господарювання підприємств ПрАТ «САВ ОРБІКО» (довідка № 088-2 від 18.12.2023 р.), ТОВ «БЮРО ВИН» (довідка № 445 від 29.12.2023 р.), ТОВ «ОБІО» (довідка № 867-1/01 від 04.09.2024 р.), ТОВ «Житомирський молочний завод» (довідка № 25/1 від 25.07.2024 р.) та ТОВ фірма «ІВК ТЕХНІКА» (довідка № 15 від 22.04.2024 р.). Результати дослідження також знайшли впровадження у освітній процес шляхом їх використання при викладанні дисципліни «Облік і оподаткування ЗЕД», «Організація бухгалтерського обліку», «Внутрішньогосподарський контроль» Національної академії статистики, обліку та аудиту в рамках підготовки фахівців ОС «Бакалавр / Магістр» спеціальності 071 «Облік і оподаткування» (довідка № 202/1 від 29.04.2024 р.).

Повнота висвітлення результатів дослідження в публікаціях. Основні результати дисертації опубліковано у 10 статтях у наукових фахових виданнях і 7 тезах наукових доповідей та матеріалів міжнародних і всеукраїнських наукових/науково-практичних конференцій. В опублікованих працях здобувача досить повно відображено сутність отриманих результатів виконаних досліджень та їх наукову новизну. З огляду на викладене апробацію результатів дисертації можна вважати достатньою.

Відповідність дисертації встановленим вимогам. Дисертація складається з анотації, вступу, трьох розділів, висновків, використаної літератури та додатків. Робота виконана в науковому стилі, її зміст викладено в логічній послідовності, отримані результати чітко відображають вирішення поставлених завдань. Тобто, в цілому дисертація Н. В. Кінзерської відповідає вимогам щодо наукової новизни, практичної значимості, логіки, структури, а також послідовності виконання дослідження, обсягу та формального оформлення.

Дані про відсутність текстових запозичень і порушення академічної доброчесності. При вивченні змісту дисертації та наукових публікацій дисертантки фактів

академічного плагіату чи інших порушень принципів академічної доброчесності не виявлено. Використання ідей, суджень, а також цитування інших авторів супроводжуються посиланнями на їхні праці.

Дискусійні положення та зауваження. У цілому позитивно оцінюючи дисертацію Кінзерської Н. В., необхідно зазначити, що є підстави для того, щоб зробити зауваження з приводу окремих дискусійних моментів:

1. У дисертації доцільно було б доповнити розгляд проблеми нормативно-правового забезпечення обліку і контролю з точки зору розкриття нормативних актів щодо резервів згідно з вітчизняним законодавством.

2. У роботі мають місце поодинокі недоліки редакційного характеру.

3. У п.2.1 наведено перелік основних елементів облікової політики підприємств, складові облікової політики та їх місце в організації обліку підприємств. Проте в роботі недостатньо приділено уваги такому важливому методичному аспекту як облікові оцінки, що розробляються самостійно підприємством та використовуються для облікового відображення ризиків.

4. Звітність не надає повну інформацію про господарські ризики, пов'язані з непередбаченими подіями, тому автору слід було б більше приділити уваги розкриттю порядку контролю та формування інформації у звітності щодо резервів на покриття втрат від ризиків. (п. 2.3).

5. На стор. 148-152, п. 3.1 автором розкрито основні складові системи внутрішнього контролю COSO, їх характеристика та наведено рекомендації стосовно організації контролю ризиків ЗЕД. Доцільно було б більш детально розкрити порядок узагальнення контрольної інформації щодо ризиків та контролю резервів на покриття втрат економічних вигід від ризиків.

Наведені зауваження не знижують загальної позитивної оцінки теоретичного рівня та практичного значення результатів дисертації Н. В. Кінзерської, а можуть бути предметом цікавої наукової дискусії.

Загальний висновок. Дисертація Кінзерської Наталії Вікторівни на тему: «Бухгалтерський облік і контроль зовнішньоекономічної діяльності підприємств в умовах зростання ризиків» є завершеною науковою роботою, виконаною самостійно автором. Наукові положення, висновки і рекомендації характеризуються науковою новизною, теоретичним і практичним значенням, достатньо обґрунтовані. Зміст дисертації відповідає меті і поставленим завданням та повністю розкриває тему, за якою виконувалася робота.

За змістом, науковим рівнем, оригінальністю отриманих результатів, а також їхнім теоретичним і практичним значенням дисертаційне дослідження відповідає встановленим

нормативним вимогам зазначеним у Постанові Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку присудження наукових ступенів» № 567 від 24 липня 2013 р., а її авторка Кінзерська Наталія Вікторівна заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю – 08.00.09 – бухгалтерський облік, аналіз та аудит (за видами економічної діяльності).

Офіційний опонент:

кандидат економічних наук,
доцент, доцент кафедри
менеджменту ім. проф. Й. С. Завадського
Національного університету
біоресурсів і природокористування України

Віталій ВАКУЛЕНКО

